

ב"ה

פרשת כי תשא

זה יתנו . . מחצית השקל
ר"פ תשא

מחצית השקל דוקא "בבת אחת"

בריש הלכות שקלים כותב הרמב"ם: מצות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל . . ואינו נותנו בפעמים רבות, היום מעט ולמחר מעט, אלא נותנו כולו כאחת, בפעם אחת.

ודין זה – חידוש הוא בנוגע למחצית השקל בלבד. בנוגע לקרבנות – ישנו חיוב של "כל תאחר" (לאחרי שלושה רגלים, או אפילו לאחרי רגל אחד^[1]) ומזה למדים גם בנוגע למצוות הצדקה^[2]. אמנם, בנוגע לצדקה לא מצינו חיוב לתת "כולו כאחת", ובוודאי יכול לתת בפעמים רבות (ובפרט אם נותן בכמה פעמים במשך יום זה עצמו – שבזה יש בוודאי מעלה גדולה כו').

אמנם, במצות מחצית השקל ישנו חיוב לתת "כולו כאחת בבת אחת", היינו, שלא מספיק לתת במשך יום אחד, חלק בבוקר וחלק בערב, אלא "נותנו כולו כאחת בבת אחת".

...והנה, נתינה באופן ד"כולו כאחת בבת אחת", תוכנה בעבודה - עניין השלימות, כי כאשר נותן "היום מעט ולמחר מעט", הרי העבודה דהיום בפני עצמו והעבודה דמחר בפני עצמו אינם באופן של שלימות, מה-שאינ-כן כאשר הנתינה היא "כולו כאחת בבת אחת".

אמנם, לאידך גיסא מצינו במצווה זו עניין הפכי: "זה יתנו גו' מחצית השקל"^[3], לא "שקל שלם", ואפילו לא "עשר גרה" (שהרי "עשרים גרה השקל"), כי אם "מחצית השקל" דווקא, מחצית בלבד, היפך עניין השלימות.

ועד כדי כך, ש"מחצית השקל זו מצוותה שיתן מחצית מטבע של אותו הזמן, אפילו היה אותו מטבע גדול משקל הקודש"^[4], היינו, שעיקר ההדגשה אינה על הסכום המדוייק ד"עשר גרה", כי אם שיהיה "מחצית

השקל", ולכן, פעמים שנותן "מטבע גדול משקל הקודש", מכיוון שזהו "מחצית מטבע של אותו הזמן" [על-דרך ובדוגמת "המר מדינה"^{15]} שהוא בכל מקום לפי עניינו].

וכן הוא בנוגע למנהג דמחצית השקל בימינו אלו לזכר המצווה דמחצית השקל [מנהג שנתפשט בכל תפוצות ישראל, שאז יש בו התוקף דמצוות עשה ומצוות לא תעשה כו', כפסק דין הרמב"ם^{16]} - "שיש ליתן . . . מחצית מן המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן", בכל מדינה ומדינה לפי עניינה^{17]}.

ואם כן, הרי זה דבר פלא - דבר והיפוכו: מצד אחד ישנה הדגשה שהנתינה אינה באופן של שלימות - לא שקל שלם, כי אם "מחצית השקל" דווקא, ולאידך - הנתינה צריכה להיות "כולו כאחת בבת אחת", נתינה באופן של שלימות!

ומזה למדים הוראה נפלאה בעבודת ה': יהודי צריך לדעת שכללות עבודתו אינה אלא "מחצית השקל", היינו שאין זה דבר שלם, כי אם "מחצית" בלבד. כלומר: אף-על-פי שתכלית בריאתו היא - "אני נבראתי לשמש את קוני", ומכיוון שכן, הרי השימוש שלו אינו יכול להעשות אלא על-ידו בלבד, מכל מקום, עבודתו אינה אלא "מחצית" בלבד, שהרי "אלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לו"^{18]}, ובלשון חכמינו ז"ל^{19]} על הפסוק^{110]} "מי הקדימני ואשלם", "מי עשה לי מעקה עד שלא נתתי לו גג, מי עשה לי מזוזה עד שלא נתתי לו בית, מי עשה לי סוכה עד שלא נתתי לו מקום כו'", וכיוצא בזה בשאר המצוות. ועניין זה מודגש במאמר רבותינו ז"ל "אני נבראתי לשמש את קוני" - היינו, שלכל לראש בורא הקב"ה את מציאותו של האדם, ורק אחר-כך שייך כל עניין העבודה. ובזה נכלל - שבריאתו היא באופן שהקב"ה נותן לו את כל הכחות הדרושים לעבודה דשימוש לקונו. ומכיוון שכן, הרי עבודתו מצד עצמה אינה אלא "מחצית" בלבד.

אמנם, על-פי זה יכול לחשוב שאין לו להשתדל ולהתייגע שעבודתו תהיה באופן של שלימות, דמכיוון שככל שיתייגע כו' לא תהיה עבודתו אלא "מחצית" בלבד, מפני שזקוק לנתינת כוח של הקב"ה, למה לו להתייגע בעבודה - הוא יעשה רק מעט, והשאר ישלים הקב"ה!

הנה על זה אומרים לו שנתנית "מחצית השקל" צריכה להיות באופן של שלימות, "כולו כאחת בבת אחת", היינו, שהוא מצדו חייב למלא את עבודתו בתכלית השלימות, אלא שצריך לדעת שלאחרי כללות הכול אין זה

אלא "מחצית" בלבד, מכיוון שכל עבודתו היא על-ידי הנתינת כוח של הקב"ה.

קטע משיחת שי"פ פקודי, פ' שקלים, רשימת השומעים בלתי מוגה.
תו"מ ה'תשד"מ ה"ב ע' 1130.

[1] ר"ה ד, סע"א ואילך.

[2] שם ה, רע"ב.

[3] ר"פ תשא.

[4] רמב"ם הל' שקלים פ"א ה"ה.

[5] פסחים קז, א. רמב"ם הל' שבת פכ"ט הי"ז. טוש"ע (ואדה"ז) סרצ"ו ס"ב (ס"ח). ועוד.

[6] ריש הל' ממרים.

[7] רמ"א או"ח סתרצ"ד ס"א.

[8] קידושין ל, ב. סוכה נב, רע"ב. תניא פי"ג (יח, א).

[9] ויק"ר פכ"ז, ב.

[10] איוב מא, ג.

פרויקט זו נוסד בימי השבעה לזכרון ולעיני הרב גבריאל נח זוגתו רבקה הי"ד
- שלוחי כ"ק אדמו"ר במומבאי, אינדיא

נדפס ומופץ ע"י הרה"ת ר' שלמה לרר ומשפחתו שיחיו
שלמה נחמ"ה, צביה זלאטע רייזל, שמואל, מנחם מענדל, ישראל אריה לייב, יוסף יצחק,
שניאור זלמן, חיה מושקא, אברהם דוד, אהרן, חנה